

van de geschiedenis gehaald en hen antwoorden ontlokt op vragen die de schout doorgaans niet stelde.

Jozef Vos

Alex van Stipriaan, *Surinaams contrast. Roofbouw en overleven in een Caraïbische plantagekolonie 1750-1863* (KITLV, Leiden 1993) XIII + 494 pp.

De dissertatie (VU Amsterdam 1991) van Van Stipriaan over de Surinaamse plantagekolonie mag om meer dan één reden voorbeeldig genoemd worden. Een eerste reden is de omvang van het onderzoek: op basis van een haast uitputtend onderzoek in de archieven van 218 plantages kan hij niet alleen de economische ontwikkeling van de plantagelandbouw nauwkeurig reconstrueren – dit is niet het onbelangrijkste deel van zijn onderzoek – maar tevens de demografische en sociale structuur van deze samenleving in belangrijke mate in kaart brengen. Dit wordt bovendien voor een lange periode gedaan – in feite bestrijkt het boek de gehele periode van 1667 tot 1863 – en waar nodig aangevuld met gegevens uit andere bronnen. Aldus geeft het boek degelijke en veelal nieuwe informatie over de opbouw van de plantage-infrastructuur, de ontwikkeling van kapitaalvoorziening, management, slavenpopulatie, productie, produktiviteit en rentabiliteit, over de arbeids- en levensomstandigheden van de slaven en ten slotte de mate van repressie van deze groep. Kortom, het ideaal van een ‘integrale geschiedenis’ van de plantagekolonie wordt dicht benaderd.

De rode draad in het boek is dat Van Stipriaan zich afzet tegen het traditionele beeld van een (na 1773) stagnerende samenleving. Overal waar dat maar mogelijk is constateert hij dynamiek. In de suikercultuur groeide de produktiviteit sterk; in het algemeen was innovatie in deze plantage-economie tot op zekere hoogte even normaal als daarbuiten. Daarbij wordt wel vastgesteld dat Britse (en niet-absente Nederlandse) eigenaren hiertoe meer initiatieven namen dan de veelal absente Nederlandse eigenaren. De crisis van 1773, volgens het traditionele beeld het belangrijkste breekpunt in de ontwikkeling van Suriname, was volgens de auteur lang niet zo ingrijpend; na 1773 kwam de toestroom van kapitaal naar de plantages weer op gang.

Daarnaast levert het boek veel inzichten op in de ontwikkeling van de sociale verhoudingen. Een sociale groep als de administrateurs, de ‘nieuwe’ elite in de negentiende eeuw, wordt uitgebreid geschilderd. De sociale geschiedenis van de slaven, die zich ontwikkelen van ‘cattle slaves’ tot ‘proto-peasants’ wordt zorgvuldig geanalyseerd. Ook hier is er veel aandacht voor sociaal-culturele veranderingen die vorige generaties historici over het hoofd hebben gezien. Bovendien worden al deze analyses in een Caraïbisch kader geplaatst; waar dat mogelijk is vergelijkt Van Stipriaan met ontwikkelingen elders in de regio, om uiteindelijk te concluderen dat over het algemeen Suriname ‘redelijk representatief’ was voor dit gebied (p. 425).

In het slothoofdstuk haalt de auteur de verschillende lijnen uit de studie bij elkaar. Daarbij stelt hij twee processen – de roofbouw op mens, kapitaal en grond door de naar winst strevende planters en de strategie van overleven van de overige betrokkenen – centraal. Dit is misschien niet het sterkste deel van het boek, maar dat is een van de weinige punten van kritiek die men er op kan uitoefenen.

J.L. van Zanden